Grigore Constantinescu

Comuna

LEREŞTI

PITEŞTI

MMXV

LEREŞTI

COMPONENŢĂ: Comuna este formată din 3 sate: **Lereşti**; Pojorâta; Voineşti.
DISTANŢA FAŢĂ DE REŞEDINŢA JUDEŢULUI: 60 km.
SUPRAFAŢĂ: 142,2 km^2.
POPULAŢIE: 4.632 locuitori [2.235 M + 2.397 F] (2011).

ATESTARE DOCUMENTARĂ:

Voineşti – 1582 [7090] august 27 (DIR, XVI, B, ŢR, vol. V, doc. 77)● **Lereşti** – 1605 [7113] ianuarie 26 (DIR, XVII, B, ŢR, doc. 154).

În contextul localităților componente, cea mai veche atestare documentară se consemnează în cazul satului Voinești.

Satul Lereşti este atestat documentar inițial în hrisovul emis de cancelaria domnească a voievodului Radu Şerban la 26 ianuarie 1605, prin care se confirmă „jupaniţei Maria din Lereşti şi fiului său" proprietatea asupra unor ocine din Stâlpeni.

Sit arheologic: Existenţa anterioară a unei comunităţi umane pe teritoriul actual al localităţii este atestată prin **CASTRUL ROMAN VOINEŞTI** –[▲]– care evocă arheologic aspecte ale civilizaţiei romane. Situat în zona Malul lui Cocoş-Măilătoaia, castrul datează din prima jumătate a secolului II p. H., fiind inclus în reţeaua defensivă organizată de către împăratul Traian în aria subcarpatică a Munteniei. Cercetările efectuate etapizat [1972, 1976, 1979-1981] s-au soldat cu descoperirea, de către prof. arhl. Marin Bădescu, a ruinelor termelor în punctul Măilătoaia, a zidurilor unei construcţii, a două fragmente de cărămizi cu ştampilele Legiunii a XI-a Claudia şi Cohors II Flavia Commagenorum, precum şi a unui denar roman emis în perioada împăratului Vespasian.

●**RUINELE BISERICII LEREŞTII DE SUS** –[▲]–. Cercetările efectuate de către arheologii Flaminiu Mârţu şi Th. Nagler, în 1964-1966, în punctul „Podurile zidului", au relevat „urmele unei biserici de zid, care, după elementele de datare (monede, podoabe, ceramică) recoltate din necropola din jur, cu 161 morminte identificate, inclusiv două cavouri, ar fi databilă în a doua jumătate a sec. XV. La începutul sec. XVI, i s-a adăugat un amvon cu două intrări.". Biserica a fost, probabil, distrusă de un incendiu, întrucât au fost depistate urme de cenuşă, cărbuni şi cuie – pe lângă ziduri.

TOPONIMIE:

- **Lereşti** – toponim format pe baza eponimului *Ler* atestat în tradiţia orală locală, cu afereză din Velerim şi Veler + sufixul colectiv –*eşti*, care indică organizarea socială pe bază de obşte a aşezării.
- **Pojorâta** – toponim topografic evocând aspectul exterior al locului pe care s-a constituit aşezarea; format pe baza sârb. *pozar* ≈ „arderea pădurii prin voia oamenilor sau prin accident" – modalitate de amenajare a terenului în genul „curăturilor".
- **Voineşti** – toponim format pe baza eponimului *Voinea* + sufixul colectiv –*eşti*, care indică organizarea socială pe bază de obşte a aşezării.

SPECIFIC ARHITECTURAL:

Localitatea se integrează circuitului turistic naţional, prin conservarea în formă originară a unor construcţii tipice zonei Muscel, prin menţinerea organizării tradiţionale a interioarelor locuinţelor, prin conservarea nealterată a portului popular. Declararea localităţii Lereşti ca „sat turistic" a impus amenajarea pentru cazarea turiştilor a circa 200 de interioare ţărăneşti care păstrează specificul tradiţional. Peisajul arhitectural al satelor componente este format din construcţii vechi, etajate, cu parter structurat în gârlici şi pivniţă, iar etajul cu o tindă centrală şi două camere laterale. Sala cu

parapet zidit, construit în continuarea soclului este susţinută pe stâlpi din lemn de secţiune pătrată racordaţi la „război", prin console în arcade. „Războiul", element de structură, preluat ca model de la construcţiile de locuit din mediul urban, permite circulaţia în podurile luminate, până la nivelul streaşinei. Casele oferă o decoraţie variată în tencuială (uneori, colorată) în zona „războiului", la limitele pereţilor, ca ancadramente de ferestre şi uşi. Meşteri renumiţi în edificarea locuinţelor ţărăneşti concepute în spiritul arhitecturii tradiţionale sunt: Nicolae Pană, Dumitru Duţă, Nicolae Brătulescu, Năică Secătureanu, Avram Oancea.

Portul popular lereştean înregistra, prin numărul apreciabil al ţesătoarelor renumitei „fote de Muscel" (circa 800 în anul 1976) evidente recorduri în realizarea acestei piese vestimentare, a cărei arie de desfacere include chiar şi zone din Moldova. Ţesătoarele din satul Voineşti sunt specializate în realizarea splendidelor marame care conferă un aer maiestuos costumului popular femeiesc din Muscel.

În domeniul artei populare, s-au remarcat, în fazele finale ale concursurilor naţionale organizate în perioada anilor 1956–2006, creatoarele din localitate care au obţinut premii ori menţiuni pentru confecţionarea costumelor populare: Maria Brezeanu, Nicoleta Coman, Maria Necula; confecţionarea ţesăturilor de interior: Maria Istrate, Elena Polexe.

În domeniul folclorului literar, printre cele mai reprezentative creaţii locale se înscriu doinele: Fă-mă, Doamne, dragoste; Mândruţa; Nu ţi-a fost, puică, păcat.

Din amplul repertoriu al folclorului coregrafic zonal, elemente de particularizare locală prezintă dansurile: Alunelul, Bordeiaşul, Brâul pe 6, Chindia, Ciuleandra, Floricica, Hora mare, Hora miresii, Hora Nuţii, Mânioasa, Romanul, Sârba, Sârba a 6-a, Sârba lui 22, Ungurica.

Ansamblul folcloric «Alunelul-Amplast» al Căminului cultural Lereşti, sub coordonarea artistică a instructorului Neluş Horobeanu, includea, în repertoriul său, dansurile populare din zona etnofolclorică Argeş-Muscel: Brâul bătrân, Brâul drept, Fedeleşul, Floricica, Hora, Marioara, Mândruliţa, Mânioasa, Romanul, Sârba, Sârba a 8-a, Spoitoreasa, Ungurica.

Originar din Lereşti, pictorul naiv Negru Gheorghe s-a remarcat prin realizarea picturii murale la biserici şi troiţe din zona Muscelului.

Târguri tradiţionale organizate săptămânal, joia şi vinerea – în satul Voineşti.

PATRIMONIUL CULTURAL-ISTORIC:

✚**Biserica** «Înălţarea Domnului» **Lereştii de Jos** –[▲]– construită în 1927-1939, cu osârdia preotului Ion Polexe şi a enoriaşilor, după proiectul arh. D. Ionescu-Berechet, antreprenori fiind fraţii De Nicollo. Fondurile necesare au fost colectate de la: Cooperativa forestieră „Râul Târgului", Banca populară „Sf. Voievozi", Primăria comunei Lereşti, Prefectura judeţului Muscel ş. a. Biserica a fost reparată în 1968. Plan în formă de cruce (31 m lungime), cu altar semicircular în interior şi hexagonal la exterior; absidele naosului sunt semicirculare în interior, dar pentagonale la exterior; pridvor adăugat; turle hexagonale pe tambur pătrat deasupra pronaosului (două) şi naosului (una). Turlele pronaosului, afectate de cutremur, au fost refăcute post 1940, iar o parte dintre ferestre, înzidite. Iconostasul sculptat în lemn de tei a fost executat de meşterul Ion Luţea din Rucăr. Ferestrele au chenare în relief. Pictura murală în ulei a fost realizată de Ion Dogărescu, în 1939; restaurată de Vasile Blendea [1969]; în exterior, pictură murală în ocniţe circulare. „În patrimoniul bisericii, au existat 30 de cărţi din secolul al XIX-lea (1854-1892).".

✚**Biserica** «Sf. Îngeri» **Lereştii de Sus** –[▲]– edificată pe fundaţiile unei biserici de zid din sec. XV, distruse de un incendiu, peste care fusese înălţată, în 1762, o biserică de lemn; devenind neîncăpătoare, în 1860-1861, a fost construită actuala biserică, prin strădania preoţilor Gheorghe Scheaucu şi Ion duhovnic, cu ajutorul sătenilor. Biserica are plan dreptunghiular, cu absida altarului semicirculară; pridvor adăugat în 1908, când „s-a tăiat amvonul vechi şi s-a mărit biserica şi s-au făcut amvonul nou, cafasul şi pardoseli din mozaic.". Biserica a fost bombardată de armata germană în octombrie 1916, fiind afectată absida altarului, care va fi reparată în anul următor. Pictura murală din interior a fost executată de Gheorghe Popescu, în 1908, iar pictura din pridvor de către Pantelimon Fleşaru, în 1990. „În patrimoniul bisericii, se află o icoană de la 1830, două de la 1831 şi 12 de la 1860-1861. De asemenea, biserica avea 11 cărţi din secolul al XVIII (începând cu

1743) şi 19 din secolul al XIX-lea.". În tezaurul de valori moştenite, se află: uşile împărăteşti [1861], sfeşnicele sculptate în lemn [1861], icoanele semnate de pictorul câmpulungean Bălăceanu [1831] ş. a.

✚Biserica «Sf. Treime» Răceni (Voineşti) [1800-1802]~ctitorită de popa Ion Puicuş cu obştea satului, în locul unei biserici incendiate de turci în 1793 •intervenţii: refacerea turlelor [1874-1878]; extinderea pronaosului [1927]; adăugarea pridvorului [1927]; renovare [1960] •pictură murală: Gheorghe Popescu [1898]; Traian Bilţiu-Dâncuş [1967]; „spălată" de Lidia Irimescu.

✚Biserica «Naşterea Maicii Domnului» Valea Foii (Voineşti) [1781]~ctitorită de Stan şi Maria Vişoiu, Radu şi Cârstina Bucur, pe terenul donat de Matei Dumitru •intervenţii: „meremetisită" [1845]; adăugarea pridvorului [1902] •pictură murală: Gheorghe Popescu [1902]; „spălată" de Ion Dogărescu [1927]; restaurată de Aneta Cantaragiu [1966]. Muzeu parohial.

✝Monumente eroi: **Lereşti** [1916-1918]; autor: Gheorghe Popescu (1920) – lângă Primăria Lereşti. „Pe un postament de beton, în mai multe trepte, se înalţă o coloană din piatră, care are în terminaţie un vultur cu aripile întinse. La partea superioară a monumentului, pe toate laturile sale, sânt fixate elemente decorative, care reprezintă simboluri ale vitejiei ostăşeşti: o cască ostăşească, două săbii încrucişate, ţeava unui tun ş. a. Pe monument, sunt înscrise numele a peste 60 de militari din localitate căzuţi eroic la datorie în luptele din Primul război mondial şi următoarele inscripţii: „Pravăţ / Mărăşti / Mărăşeşti / Oituz" // În amintirea eroilor morţi în războiul 1916-1918, pentru reîntregirea neamului." ■~ **Lereşti** – Ansamblu memorial constând din redispunerea sub un arc de cerc cu deschidere de circa 3 m și 3 m înălțime a monumentului menționat, a „unui altar comemorativ și un mic obelisc din marmură neagră, cu efigia în bronz a generalului Vasile Milea, erou al evenimentelor din decembrie 1989, fiu al satului Lerești; inscripția pe o placă din bronz : „Generalul de armată erou Vasile Milea, 1 ianuarie 1927 – 22 decembrie 1989. Jertfă supremă pentru Patrie și onoare militară." – lângă Biserica Lereşti ■~ **Lereşti** – Crucea monument dedicată locotenentului Dumitru Lazea, comandant al unei subunități de grăniceri la granița de nord-vest a României, ucis de către ocupanții hortyști. Crucea de circa 3 m înălțime a fost construită în 1940, din ciment mozaicat, cu postament masiv în două trepte, pe care sunt redate două săbii – simbol al vitejiei ostășești; autor: Jean Mezzaroba din Câmpulung-Muscel; comanditari: părinții eroului; inscripții: „Aici se odihnește corpul neînsuflețit al tânărului Lazea Dumitru, de 35 de ani, ce de toți a fost iubit, ucis mișelește la 4 septembrie 1940, pe când își făcea datoria pe pământul scump și sfânt, unde a început din nou robia, și numele lui va fi în veci pomenit, căci el a fost primul ofițer ucis pentru Ardealul robit, iar când Patria ciuntită se va întregi, din nou vom ridica o sfântă cruce unde a căzut acest erou." – în cimitirul din nordul comunei Lereşti ■~ **Voineşti** [1877; 1913; 1916-1918]; (1920); inscripții: „Mărăști, Mărășești, Oituz" – lângă Ateneul Voineşti ■~ **Valea Foii** [1916-1918]; autor: Nicolae Bărbulescu (1920) – centrul satului.

CIMITIRUL EROILOR DIN 1916 –[▲]–. Ansamblu memorial consacrat eroilor, realizat, în perioada anilor 1918-1920, în punctul Ţarina, de către autorităţile locale cu sprijinul efectiv al veteranilor de război din zonă prin amenajarea a trei gropi comune în care au fost înhumaţi circa 110 eroi români necunoscuţi. Ampla reorganizare efectuată de către Societatea naţională «Cultul eroilor» în cursul anilor 1922-1929 a implicat extinderea suprafeţei la peste 4.000 mp, plantarea brazilor, reînhumarea osemintelor celor circa 700 de eroi români, germani (bavarezi) şi austrieci în 543 morminte individuale, înhumaţi anterior în cimitirele improvizate de armata invadatoare pe: Muntele Strâmtu, Dealul Ferigi şi Valea Ursului. Dintre aceştia, au fost identificaţi: 20 de români, 65 alpini austrieci şi 10 bavarezi. Troiţa edificată în centrul cimitirului este prevăzută cu plăci inscripţionate textual: „În amintirea eroilor căzuţi / pentru / întregirea neamului / şi sfânta jertfă / o cinstim şi o mărim", „Aici odihnesc ostaşii căzuţi pe aceste locuri în Războiul 1916–1919. Reconstruit de Soc. Cultul Eroilor. Comitetul Central. 1929". Starea de conservare a ansamblului comemorativ considerat „un loc sacru de veşnică odihnă" este actualmente deplorabilă.

În cursul luptelor pentru apărarea unității și independenței naționale a României, au căzut eroic la datorie 252 locuitori ai comunei Lerești, numărul eroilor menționați nominal în monumentalul volum «Argeș. Cartea eroilor» fiind raportat la evenimente de importanță fundamentală în istoria neamului românesc: Războiul de independență [5], Primul război mondial [212], Al doilea război mondial [35].

❖ MEMENTO:

CAMINUL CULTURAL LERESTI –[▲]–. În cămin, a fost organizat un interesant punct muzeistic format din colecţii de piese reprezentative de istorie şi etnografie locală şi mineralogie, prin contribuţia prof. Marin Bădescu, P. Ionaşcu şi D. Bizog.

IN MEMORIAM

✪ Erou martir al Revoluţiei din 1989 – **MILEA VASILE** [1927-1989]; general colonel, şef al Marelui Stat Major, ministrul Apărării Naţionale, asasinat, în 25 decembrie, pentru că a refuzat să dea ordin armatei ca să tragă în manifestanţi, replicându-i dictatorului comunist Nicolae Ceauşescu: „Am căutat, în noaptea trecută, în toate regulamentele militare şi nu am găsit nici un paragraf în care să se spună că armata trebuie să tragă în popor.”. Avansat post-mortem la gradul de general de brigadă.

✪ **BACIU DIMITRIE** [1883-1956] – profesor de limba latină şi franceză; director la Liceul „Dinicu Golescu” din Câmpulung-Muscel; publicist. Colaborator la publicaţiile: „Muguri”, „Muscelul nostru”, „Prietenul nostru”, „Universul”. Opera: «Şcoala noastră secundară», «Răspuns unor întrebări» ş. a.

✪ **JEAN DE LERESTY** [1858-1961] – pseudonimul literar al poetului Ion Popescu, actorului de ocazie angajat al Teatrului Naţional din Bucureşti, pictor mediocru, a cărui creaţie lirică apreciată ca fiind „minoră” de către contemporani, este redusă la «Cântecul gloriei» [Bucureşti, 1921], „poemul în versuri închinat memoriei bravilor eroi care şi-au dat viaţa pentru ţară” scris „în Carpaţi, în 1918” şi volumul de versuri conceput „sub imperiul pesimismului”, «Adâncul mă cheamă» [Bucureşti, 1923]. Poreclit de lereşteni „poetul Ciuşcă” pentru comportamentul său extravagant: schimba des nevestele, potrivit „principiului: vara şi nevasta”, se scălda iarna în râul îngheţat, îşi găurea pălăria ca „să aibă aer”…

✪ **POLEXE ION** [1912-1986] – preot paroh în Bucureşti, ulterior, la Câmpulung şi Boteni; renunţă la preoţie, în condiţiile suprimării unor libertăţi religioase de către regimul comunist; dedicându-se coregrafiei, coordonează, cu pasiune şi competenţă, în calitate de metodist la Casa regională a creaţiei populare Argeş [1957-1968], cursurile pentru formarea instructorilor coregrafi în cadrul Şcolii populare de artă din Piteşti.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

Grigore Constantinescu– *Argeșul monumental – enciclopedie patrimonială*, Pitești, 2011, p. [543-546] – 264.

Rodica Oană, Ion Oană– *Istorie şi cultură în Lereşti-Muscel*, s. l., 2004, 232 p.; Rodica Oană, Ion Oană– *Spaţiul geografic şi istoric al localităţii Lereşti-Muscel,* Internet, 2009; http://judete.biz/localitati-arges/; Ion Popescu-Argeşel – *Judeţul Argeş.*

–[▲]– Monument istoric şi de artă

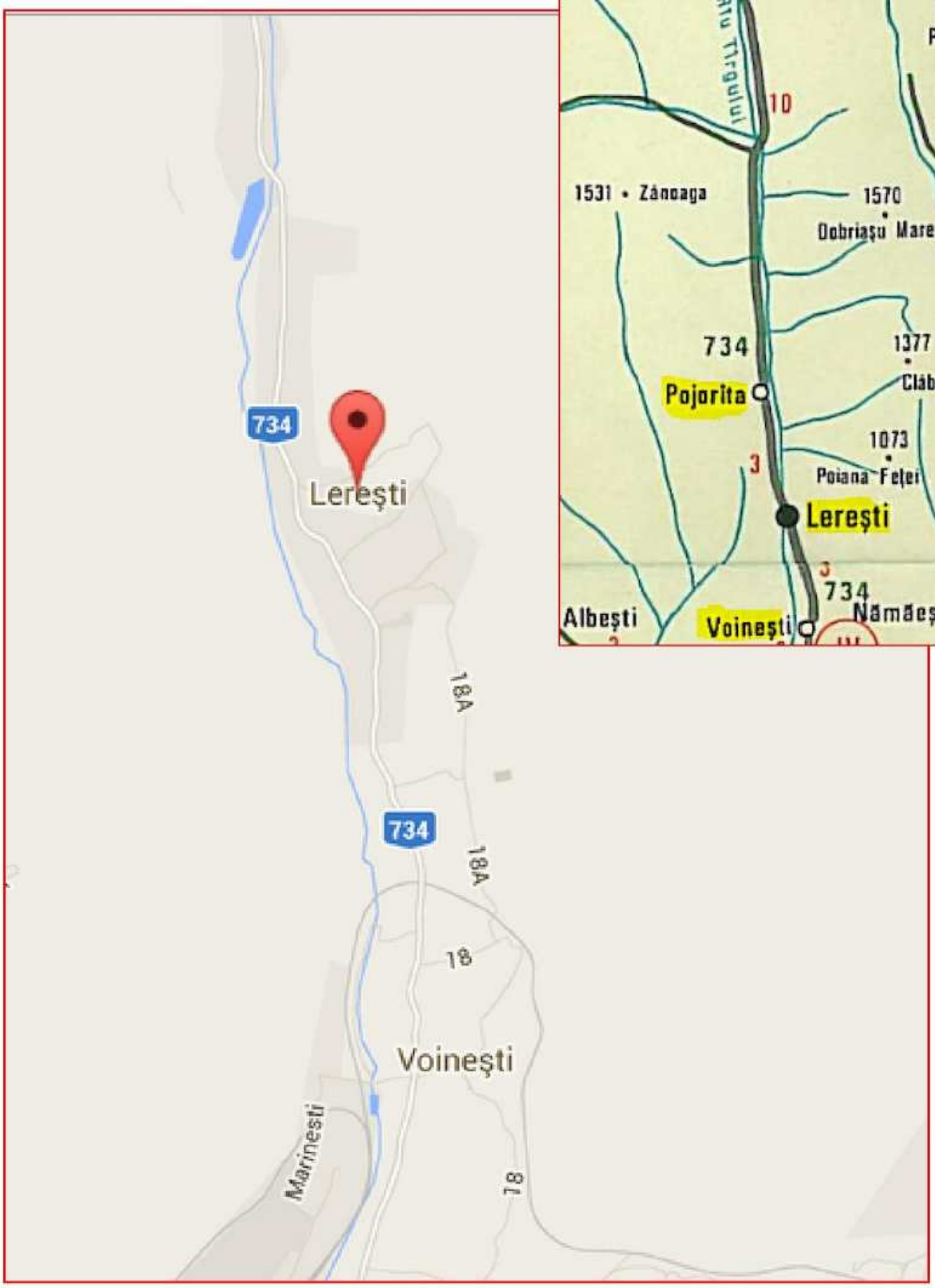
Lereşti
734
18A
18
Voineşti
Marinesti
Argesel
Riu Tirgului
1552
Preajba
10
1531 • Zănoaga
1570
Dobriaşu Mare
734
1377
Clăbucetu
Pojorita
1073
Poiana Feţei
3
Lereşti
734
Albeşti
Voineşti
Nămăeşti

PRIMĂRIA COMUNEI LEREŞTI.

BARAJUL DIN LEREŞTI.

BISERICA LEREŞTII DE JOS.

ATENEUL POPULAR LEREŞTI.

CIMITIRUL EROILOR LEREŞTI.

MUZEUL SATULUI.

PRIMĂRIA LEREŞTI [1948].

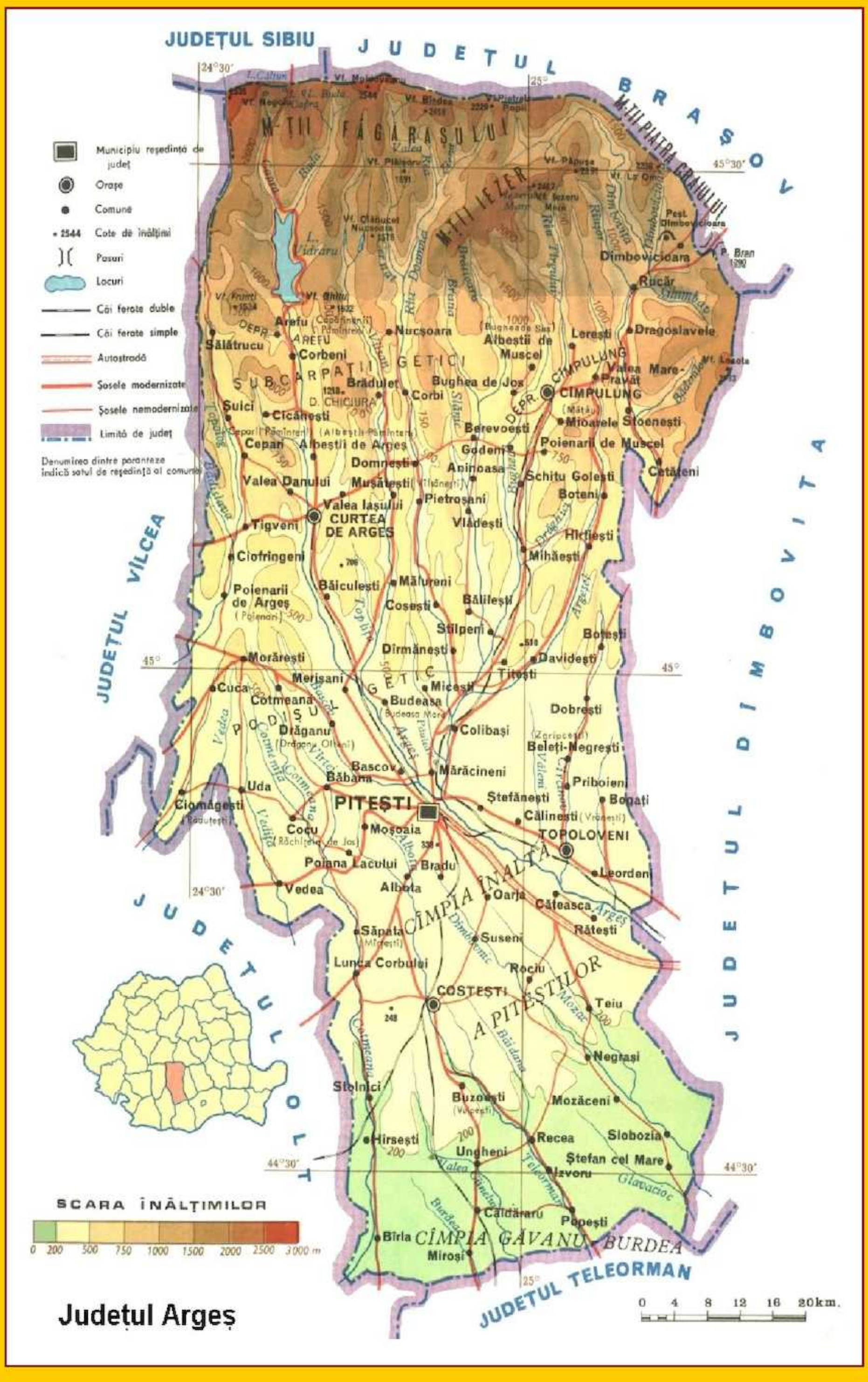

Județul Argeș